

Remissyttrande på
Promemorian Särskild måttfullhet
Dnr Fi2021/02357

Finansdepartementet
Att: Registrator

IOGT-NTO / Miljonlotteriet
Mölnlycke den 14 oktober 2021

Remissyttrande kring:

Promemorian "Särskild måttfullhet vid marknadsföring av spel till konsumenter" Fi2021/02357

1. Kort bakgrund om IOGT-NTO

Nykterhetsrörelsen IOGT-NTO bedriver ett samhällsviktigt ideellt arbete. Sedan 1964 finansieras en betydande del av denna ideella verksamhet genom egna lotterier.

Miljonlotteriet är en sektion inom IOGT-NTO, satt att bedriva lotteriverksamheten. Inom Miljonlotteriet arbetar ca 55 anställda och kontoret finns sedan starten 1964 i Mölnlycke utanför Göteborg. Lotterna säljs via prenumeration samt på Miljonlotteriets hemsida där IOGT-NTO sedan år 2009 säljer lotter online.

2. Sammanfattning

Miljonlotteriet är ytterst negativa till förslaget och avstyrker införandet av Särskild måttfullhet då det riskerar att kraftigt minska möjligheten för ideell verksamhet att finansieras via lotterier.

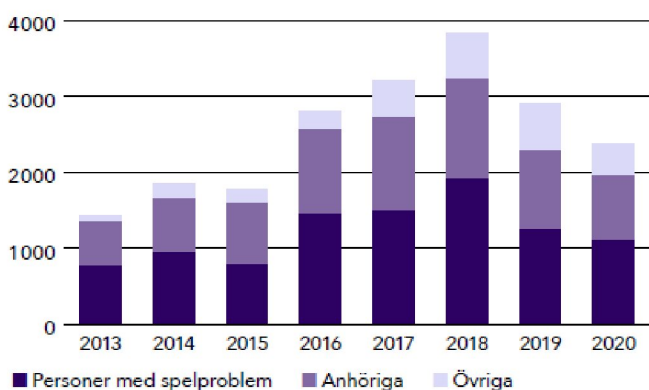
Det är anmärkningsvärt att en konsekvensanalys helt saknas för hur förslaget påverkar allmännyttiga lotterier (Spellagens kapitel 6) och därmed påverkan på civilsamhällets oberoende finansiering via densamma. Även den nyligen avslutade spelmarknadsutredningen avrådde införandet av ett krav på särskild måttfullhet vid marknadsföring av spel och lotterier. Spelinspektionen skriver även de i sitt remissvar att förslaget saknar konsekvensanalys för allmännyttiga lotterier.

Civilsamhällets oberoende finansiering via lotterier uppgår till mer än 1,5 miljarder kronor och sättet att hitta kunder för dessa lotterier har sedan 60-talet varit genom uppsökande verksamhet, framför allt via direktmarknadsföringskanaler. Föreningar som traditionellt söker upp, via riktad reklam eller personliga

möten, sina supportrar och uppmanar dem att köpa lotter för att till exempel stödja/finansiera sommarkollo, fotbollscupresa, verksamheter för utsatta människor eller för andra behjärtansvärda ändamål. Nu hotas dessa lotteriers traditionella affärsmodell.

Förslaget verkar rikta in sig på de mest riskfyllda spelen (inte lotterier) men omfattar även **alla** lotterier, därmed kommer förslaget innebära en **oproportionerlig** konsekvens för civilsamhället (kap 6 i spellagen). Stödlinjens offentliga statistik för 2020 (se bild nedan) visar uppenbart att klart färre söker hjälp under 2020 jämfört med 2018 (innan omregleringen) och allmännyttiga lotterier utgör inte orsaken till att man söker hjälp hos Stödlinjen.

Figur 1. Årsjämförelse av antal hjälpsökande kontakter 2013–2020

Eftersom målet med spellagstiftningen bland annat är att skydda konsumenterna anser vi att Spelmarknadsutredningens förslag att uppdra åt Spelinspektionen att etablera en riskklassificeringsmodell bör införas. Modellen kan därefter ligga till grund för framtida begränsningar för spelformer med hög risk. Dessutom behöver lagen skärpas för att stänga ute de olicensierade spelbolagen som idag är stora aktörer inom de mest riskfyllda spelen.

Om förslaget genomförs skulle förutsättningarna för lotterier till gagn för allmännyttiga ändamål försämrats så kraftigt att de på sikt riskerar att upphöra med sin verksamhet. Därmed riskeras en årlig oberoende finansiering av civilsamhället på 1,5 miljarder kronor.

Önskar lagstiftaren reglera vissa spelformer hårdare så bör det göras riktat mot dessa och de allmännyttiga lotterierna (kapitel 6 i spellagen) undantas.

3. Civilsamhället

Prenumerationslotterier har förekommit sedan 60-talet och marknadsföringen har sett likadan ut sedan dess. Idag prenumererar långt mer än en miljon personer på lotter varje månad. Tack vare de allmännyttiga lotteriernas långa historia och det breda folkliga intresset torde det vara allmänt vedertaget att spelproblemen associerade med dessa långsamma spelformer är ytterst begränsade.

Av det som framgår av promemorian har ingen konsekvensanalys gjorts av effekterna på allmännyttiga lotterier. Dessa är helt avgörande för finansieringen av många ideella organisationer och har i dagsläget en total nettoomsättning på drygt 3,5 miljarder kr, varav den absoluta majoriteten genereras via prenumerationslotterier. Lotteriintäkterna är hävdvunna intäkter för föreningslivet och är icke öronmärkta pengar som ger möjlighet till satsningar och aktiviteter utöver det som medlemsintäkterna finansierar.

Hävdvunna intäkter är dessutom grunden för ideella föreningsars skattefrihet och om dessa intäkter minskar riskeras även föreningsars skattefrihet att försvinna (**Huvudsaklighetsprincipen**), vilket skulle påverka föreningslivet i Sverige på ett oöverskådligt negativt sätt.

De allmännyttiga lotterierna bygger, precis som andra prenumerationsprodukter, sin försäljning på olika former av direktmarknadsföring. Klassiskt kampanjarbete via till exempel brev, telefon och annonser i e-postutskick är grunden för nyrekryteringen. Detta är kanaler där marknadsföringen redan idag är strikt reglerad utöver spellagens krav och där välfungerande nationella spärregister (NIX) finns, men som givet sin natur inte kommer att kunna möta kraven på särskild måttfullhet. Att införa särskild måttfullhet skulle slå undan stora delar av basen för de allmännyttiga lotteriernas försäljning och därmed på sikt urholka den så demokratiskt viktiga oberoende finansiering som dessa årligen genererar till civilsamhället.

4. Spelansvarsperspektiv

Marknadsföring av spel och lotterier är, som konstateras i promemorian, redan idag strikt reglerad genom bl.a. marknadsföringslagen, måttfullhetskravet i spellagen och branschens egna riktlinjer.

Vad det gäller det nuvarande kravet på måttfullhet som infördes 2017 håller praxis fortfarande på att etableras, vilket också Spelmarknadsutredningen konstaterade i sitt slutbetänkande så sent som december 2020 där de uttryckligen avråder från tilläggsdirektivets förslag på särskild måttfullhet. Riktlinjer presenterades sommaren 2019 och hittills har endast två mål behandlats i Patent- och Marknadsdomstolen. Det är positivt att bara två mål har ansetts vara av den dignitet att de har drivits hela vägen och domarna har gett ytterligare vägledning, men de ger inte tillräckligt underlag för att kunna hävda att praxis har etablerats.

Spelansvaret har också stärkts genom införandet av omsorgsplikten, men även här behöver praxis etableras gällande vad denna plikt i praktiken ställer för krav på spelbolagen och lotterioperatörerna. Vägledning för omsorgsplikt publicerades av Spelinspektionen i september i år, mer än två och ett halvt efter att omregleringen trädde i kraft, vilket visar att förändringar av detta slag tar tid att se effekterna av.

Det nationella självavstängningsregistret Spelpaus möjliggör för spelare att helt stänga av sig från riktad spelreklam. Dock är traditionella prenumerationslotterier utestängda från denna möjlighet. Det vore rimligt att åtminstone de större lotterierna sett till omsättning och/eller vinststorlek fick möjlighet att ansluta sig för att ytterligare öka skyddet för lottköparen.

Observera att inga av ovanstående krav och åtgärder gäller för de olicensierade spelbolag som på olika sätt ändå marknadsför sig mot svenska konsumenter. Här måste lagstiftare och tillsynsmyndigheter arbeta tillsammans för att stänga dessa bolag ute och därmed freda både konsumenterna och den svenska spelregleringen.

5. Proportionalitet

De allmännyttiga lotterierna regleras i ett separat kapitel (kapitel 6) i den svenska spellagstiftningen, detta för att både syfte och verksamhet skiljer sig från spelbolagens. Ett tak på max 50% vinståterbetalning (jämfört med upp emot 100% för kommersiellt spel) gör att snabbhet, frekvens och vinstsummor begränsas på naturlig väg och riskerna för spelproblem är begränsade.

Delar av Spelmarknadsutredningens slutbetänkande fokuserades på att försöka komma till rätta med några av de skevheter som uppstod i samband med omregleringen 2019, då allmännyttiga lotterier likställdes med övriga spelformer och reglerades hårdare än innan, utan hänsyn till vare sig den låga risken för spelproblematik eller de etablerade säkerhetsrutinerna och marknadsföringsmetoderna.

Lagstiftaren bör dra lärdom av detta för att undvika att upprepa samma misstag och därigenom missa omregleringens delmål gällande bevarade förutsättningar för de allmännyttiga lotterierna. Alla eventuella justeringar av lagstiftningen borde utformas proportionerligt och, för att bli precis i bedömningen, baseras på olika spelformers inneboende risk. Att ge Spelinspektionen i uppdrag att etablera en riskklassificering var också Spelmarknadsutredningens förslag på nästa steg.

Nu föreslås en ytterligare skärpning av villkoren för hela spel- och lotteribranschen utan att promemorian kan peka på generella problem med att upprätthålla konsumentskyddet som skulle innefatta de allmännyttiga lotteriernas sätt att bedriva sin verksamhet.

Önskar lagstiftaren reglera vissa licensformer hårdare så bör det göras riktat mot dessa spelformer och de allmännyttiga lotterierna undantas.

6. Spelmarknadsperspektivet

Ytterligare skärpningar i regleringen av spelmarknaden i form av särskild måttfullhet skulle med stor sannolikhet leda till en ökad koncentration av spelandet till de största och mest väletablerade varumärkena. I jämförelse med alkohol, som också regleras genom särskild måttfullhet, finns inget Systembolag för spel och lotter där mindre aktörer kan få bred exponering.

Lotterier skulle få svårt att etablera sig på marknaden och/eller att överleva på sikt. Lotterier risker att läggs ned och intäktskällan försvinna för de ideella organisationer som bedriver lotterier eller är förmånstagare.

Mölnlycke 2021-10-14

IOGT-NTO / Miljonlotteriet

Jan Erlandsson

Senior Advisor